

تحلیلی بر نقش سیاست‌گذاری‌ها در توسعه و عمران گردشگری در مناطق روستایی، مطالعه موردی، مجموعه روستایی ده بالا شهرستان تفت^۱ علیرضا قربانیان اناری زاده^۲

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

علیرضا استعلاجی

استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری- تهران، ایران

شهره تاج

دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۷/۱۲ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۱۰/۱۱

چکیده

فعالیت گردشگری امروزه به عنوان یکی از مهم‌ترین و پویاترین فعالیت‌ها در جهان مطرح هست. از این رو این کشورها قادر شده‌اند مسائل مهمی نظیر درآمد ارزی و رونق اشتغال و تبادل و تعامل فرهنگی و ایجاد بازار مصرف تولیدات و خدمات و پرکردن اوقات فراغت و حضور آگاهانه و فعالانه در عرصه ارتباطات و اطلاعات جهانی را در جهت پیشرفت و توسعه کشورشان برای مردمانشان به ارمغان آورند. در این راستا گردشگری روستایی نیز جزئی از صنعت عظیم گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند نقش عمده‌ای را در توانمندسازی مردم محلی و تنوع‌بخش به رشد اقتصاد، افزایش کیفیت شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی و بهبود وضعیت زیست‌محیطی ایفا نماید یکی از مناطق مستعد گردشگری در استان یزد مجموعه روستاهای ده بالا هست که شامل ۸ روستای به ثبت رسیده آشنایی، باغستان، توده، جانبرازان، آمحسن، قرق، زیرباغشاه (دکتر بهشتی)، شیخ علیشاه بوده و از نظر تقسیمات سیاسی به عنوان یکی از روستاهای دهستان شیرکوه از توابع بخش مرکزی شهرستان تفت هست. این پژوهش به دنبال نقش و جایگاه سیاست‌گذاری‌ها در شاخص‌های توسعه مجموعه روستایی ده بالا هست. از لحاظ متدولوژی تحقیق به صورت ترکیبی حاصل روش‌های کیفی و کمی هست. از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا استنباطی (پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده) و از نظر آنالیز یافته‌ها به صورت توصیفی و تحلیلی هست شیوه تجزیه و تحلیل پژوهش روش‌های آماری توسط نرم‌افزار (SPSS) هست تحلیل داده‌ها بوسیله آزمون کای اسکوتر و تی تست تک نمونه‌ای انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق دربرگیرنده سه گروه (سرپرستان، مدیران و گردشگران) می‌باشند. آزمون فرضیه اول نشان می‌دهد که از سه گروه مورد پرسش، دو گروه بر معناداری سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی اذعان داشته‌اند. آزمون فرضیه دوم نیز حاکی از آن است که از سه گروه مورد پرسش، هر سه گروه بر معناداری سیاست‌گذاری اجتماعی و فرهنگی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی صحنه گذاشته‌اند این در حالی است که فرضیه سوم نیز بر معناداری سیاست‌گذاری زیست‌محیطی در توسعه و عمران مجموعه روستایی ده بالا از دیدگاه هر سه گروه، دلالت می‌کند.

واژگان کلیدی؛ گردشگری، روستا، سیاست‌گذاری، مجموعه روستایی ده بالا

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری آقای علیرضا قربانیان اناری زاده با راهنمایی آقای دکتر علیرضا استعلاجی و مشاوره خانم دکتر شهره تاج تحت عنوان "سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری در مناطق روستایی، مطالعه موردی، مجموعه ده بالا شهرستان تفت" در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی می‌باشد.

۲- نویسنده مسئول a.gh.a688@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله

امروزه صنعت عظیم گردشگری به‌ویژه گردشگری داخلی جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها داشته و نقش فعال و مؤثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها به‌خصوص در کشورهای رو به توسعه بازی می‌کند (Anderson et al, 2015: 54). به‌طوری که حجم مبادلات بین‌المللی گویای آن است که این صنعت در جهان بیش از ۲۰ درصد کل مبادلات بین‌المللی با جریان گردشگری داخلی آغاز می‌شود و در بعضی از کشورها درآمدهای ارزی ناشی از این صنعت یک از منابع عمده در جهت تقویت اقتصاد ملی و توسعه روزافزون آن‌ها محسوب می‌شود (Nikolich et al, 2012: 42). از این‌رو این کشورها قادر شده‌اند با اعمال سیاست‌های مناسب و مطلوب مسائل مهمی نظیر درآمد ارزی و رونق اشتغال و تبادل و تعامل فرهنگی و ایجاد بازار مصرف تولیدات و خدمات و پرکردن اوقات فراغت و حضور آگاهانه و فعالانه در عرصه ارتباطات و اطلاعات جهانی را در جهت پیشرفت و توسعه کشورشان برای مردمانشان به ارمغان آورند (دشتی شفیعی و دیگران، ۱۳۹۵: ۳).

در این راستا گردشگری روستایی نیز جزئی از صنعت عظیم گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند نقش عمده‌ای را در توانمندسازی مردم محلی و تنوع‌بخش به رشد اقتصاد و نیز خلق فرصت‌های شغلی جدیدی در ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌های اقتصادی ایفا نماید (زائری و خسروی پور، ۱۳۹۵: ۸). حال با توجه به گسترش بیش از حد شهرهای کشور ما و افزایش مشکلات ناشی از شهرنشینی جدید و همچنین خالی شدن روستاها و سرازیر شدن جمعیت این سکونتگاه‌ها به شهرها باید چاره‌ای اندیشیده شود تا از این مسائل و مشکلات کاسته شود از این‌رو می‌توان گفت با تدوین سیاست‌گذاری‌ها در توسعه و عمران گردشگری روستایی می‌تواند با اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد وسیله مهمی در توسعه پایدار روستایی و جلوگیری از سرازیر شدن جمعیت روستاها به سوی شهرها باشد (سلمانی و دیگران، ۱۳۹۴: ۹). از این‌رو برای توسعه‌این فعالیت و جذب گردشگر و توسعه گردشگری باید سیاست‌ها مناسب در نظر گرفته شود و برنامه‌ریزی اصولی صورت گیرد. امروزه بنا به دلایل مختلف به‌ویژه دخیل بودن عوامل متعدد و مختلف در امر گردشگری، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و علمی در این زمینه هست به عبارتی برنامه‌ریزی به عنوان فرایند همه‌جانبه می‌تواند نقش اساسی در تعیین جهات توسعه‌این فعالیت‌ها به شمار آید (احمدزاده و دیگران، ۱۳۹۳: ۲۰). یکی از مناطق مستعد گردشگری در استان یزد مجموعه روستاهای ده بالا هست که شامل ۸ روستای به ثبت رسیده آشنایی، باغستان، توده، جانبرازان، آمحسن، قرق، زیرباغشاه (دکتر بهشتی)، شیخ علیشاه بوده و از نظر تقسیمات سیاسی به عنوان یکی از روستاهای دهستان شیرکوه از توابع بخش مرکزی، شهرستان تفت هست. این مجموعه روستایی به دلیل دارا بودن پتانسیل‌های بالا در زمینه اکوتوریسم اغلب مقصد مردم استان در ایام تعطیل هست که این حضور مردم قطعاً در اقتصاد بومی روستاها نقش پویا و زنده‌ای دارد و باعث افزایش درآمد و ایجاد فرصت‌های شغلی شده است. در این تحقیق سعی بر این است که با یک رویکرد نظری و میدانی به بررسی نقش سیاست‌گذاری‌ها در توسعه و عمران مجموعه روستایی ده بالا بپردازیم.

پرسش‌های راهبردی و خط روند فرضیه‌ها

بررسی‌ها نشان می‌دهد که نقش سیاست‌گذاری‌ها توسعه و عمران مجموعه‌های روستایی با پتانسیل گردشگری بسیار

پررنگ و برجسته هست که این شرایط در مجموعه روستایی ده بالا نیز به خوبی مشخص و شفاف هست. حال سؤالات این است که "چه رابطه‌ای بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اقتصادی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا وجود دارد؟ چه رابطه‌ای بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا وجود دارد؟ مهم‌ترین چالش سیاست‌گذاری‌ها توسعه گردشگری در کجاست؟" برای پاسخ‌گویی به این سؤالات و در راستای اهداف تحقیق سه فرضیه ذیل موازی با نقش سیاست‌گذاری‌ها توسعه و عمران مجموعه روستایی ده بالا طراحی و صورت‌بندی شد؛

✚ بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اقتصادی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد

✚ بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد

✚ یکی از چالش‌های مهم در سیاست‌گذاری‌های توسعه روستایی چالش‌های زیست‌محیطی است.

ادبیات نظری

- توسعه روستایی

توسعه روستایی فرایندی چند بعدی است که موضوع آن بهبود و ارتقای کیفیت زندگی اقشار فقر و آسیب‌پذیر اجتماع است. فرایندی که با بهره‌گیری از سازوکارهایی چون برنامه‌ریزی، سازماندهی، تقویت خوداتکایی فردی و جمعی و ایجاد دگرگونی مناسب در ساختارهای ذهنی و اجتماعی روستاییان تلاش می‌کند که در آنها قدرت، توان و اختیار بهره‌گیری از قابلیت‌ها و منابع در اختیارشان را تقویت کند تا به واسطه آن بتوانند وضعیت موجودشان را به وضعیت مناسب و مطلوب‌تر تغییر دهند. تحقیق چنین توسعه‌ای نیازمند دگرگونی در ساختارهای نهادی، فنی، شخصیتی و ارزشی است که منجر به تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی روستاییان می‌شود (نخدری و دیگران، ۱۳۹۵: ۳۵). برآیند و پیامد آن باید پاسخگویی به نیازهای اساسی روستاییان ارتقای کیفیت زندگی و تقویت اتکا به نفس و آزادی انتخاب و عاملیت روستاییان باشد. توسعه روستایی بعنوان یک مفهوم، اشاره ضمنی به عمران کلی مناطق روستایی با نظر اصلاح کیفیت زندگی مردم روستایی دارد. در چهارچوب این مفهوم توسعه روستایی یک امر جامع و چند بعدی بوده که دربرگیرنده توسعه کشاورزی و فعالیت‌های وابسته به آن یعنی صنایع دستی، صنایع روستایی، زیربنای‌های اقتصادی اجتماعی، خدمات اجتماعی و تسهیلات مربوطه و بالاتر از همه توسعه منابع انسانی در مناطق روستایی می‌باشد. توسعه روستایی فرآیند تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در محیط روستا است. توسعه روستایی عبارت از سیستمی است که از برخورد و واکنش بین علوم کشاورزی، علوم اجتماعی، مهندسی و مدیریت به وجود می‌آید (رضوانی و دیگران، ۱۳۹۱: ۵۱).

- تعریف توسعه پایدار روستایی

از توسعه پایدار روستایی تعاریف متعددی شده است اما جامع‌ترین و کامل‌ترین تعریفی که از توسعه پایدار شده

است مربوط به کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه^۱ معروف به کمیسیون برون‌تلد^۲ می‌باشد. این تعریف عبارتند از توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای زمان حال را بدون به مخاطره انداختن قابلیت‌ها و پتانسیل‌ها برای نسل آینده برآورد سازد (خلیل طهماسبی و دیگران، ۱۳۹۵:۱۷).

توسعه پایدار روستایی فرآیندی است که ارتقاء همه جانبه حیات روستایی را از طریق زمینه‌سازی و ترغیب فعالیت‌های همساز با قابلیت‌ها و تنگناهای محیطی (به مفهوم عام آن) مورد تاکید قرار می‌دهد. در همین رابطه، مهم‌ترین هدف توسعه پایدار روستایی عبارت از قابل زیست کردن عرصه‌های زندگی برای نسل‌های فعلی و آینده با تاکید خاص بر بهبود و توسعه مداوم روابط انسانی- محیطی خواهد بود (گازا و دیگران، ۱۳۹۵:۳۴). توسعه پایدار روستایی جنبه‌های گوناگونی چون ساختار و روابط محیطی - اکولوژیک، ساختار و روابط کالبدی - فضایی، ساختار و روابط اجتماعی فرهنگی و ساختار و روابط اقتصادی را شامل می‌شود ولی زمینه‌سازیهایی ساختاری نظیر سیاست‌گذاریها، برنامه‌ریزی‌ها، تخصیص اعتبارات و مانند آن می‌تواند به کارکرد صحیح این فرآیند بیانجامد (عاشری و دیگران، ۱۳۹۵:۴۳).

- تعریف توریسم (گردشگری)

اصولاً بحث درباره اصطلاحات و مفاهیم فنی در هر حوزه علمی و ارائه تعریف یا چهارچوبی مشخص از این مفاهیم ضروری است؛ زیرا تعاریف، اساس مفروضات، نظریه‌ها و نظریه‌پردازی‌ها قرار می‌گیرند؛ با وجود این، ماهیت علوم اجتماعی به گونه‌ای است که دستیابی به توافق و اجماع نظر در خصوص بسیاری از واژگان تخصصی، دشوار و در مواردی غیرممکن است (Zhang, 2012, 10). پدیده گردشگری نیز به عنوان شاخه‌ای از فعالیت‌های اجتماعی بشر، از آنچه گفته شد مستثنی نیست. با وجود پیشینه تاریخی گردشگری و انبوه مطالعات انجام گرفته در این زمینه و کاربرد اصطلاحات مربوط به آن، فقدان توافق در تعریف واژه گردشگری و اصطلاحات رایج در این حوزه مشهود است. این مشکل از یک طرف منعکس کننده پیچیدگی گردشگری و از طرف دیگر ناشی از این حقیقت است که اشخاص ذی نفع یا فعالان مختلف در این قلمرو، هر یک دیدگاه خود به آن می‌نگرند و انتظارات خاصی دارند و بر همین اساس به تعریف گردشگری و سایر اصطلاحات مرتبط با آن می‌پردازند وجود عوامل همچون احساسات انسانی، هیجانات و تمایلات، جاذبه‌ها، انگیزه‌ها، عرضه‌کنندگان متعدد و متنوع خدمات و نقش دولت، تعریف گردشگری را دشوارتر می‌سازد واژه توریسم نخستین بار در سال ۱۸۱۱ در مجله‌ای به نام اسپورتینگ مارگازین (مجله ورزش) آمد. در آن این لغت مسافرت به منظور تماشای آثار تاریخی و بازدید از مناظر طبیعی برای کسب لذت به کار می‌رفت (Sillignakis, 2002, 68).

- توریسم روستایی

توریسم روستایی را می‌توان جزئی از مجموعه گردشگری و جهانگردی به شمار آورد که در بسیاری از کشورهای که از جمعیت روستایی بالائی برخوردارند، دارای اهمیت می‌باشد (مثلاً کشور هند که ۶۷ درصد از مردم آن در روستاها زندگی می‌کنند). توریسم روستایی دارای اشکال متعددی و متنوعی است که این تنوع ارائه تعریفی جامع و

¹ WCED

² Brundt land

کامل از آن را تا حدی دشوار کرده است (Szabo,2005,52). برخی توریسم روستایی را بعنوان توریسمی که مناطق روستایی را دربرمی‌گیرد تعریف کرده‌اند. البته این تعریف نمی‌تواند کامل باشد و فعالیت نهادها و ارگانهایی که در این صنعت درگیر هستند را دربرگیرد. عده‌ای توریسم روستایی را توریسمی که در حومه شهرها اتفاق می‌افتد، بیان می‌کنند. این تعریف نیز نمی‌تواند دلچسب باشد و مفهوم توریسم روستایی را بخوبی به مخاطب انتقال دهد (Zhang,2012,59). توریسم روستایی به کلیه فعالیت‌ها و خدماتی که توسط کشاورزان، مردم و دولت‌ها و برای تفریح و استراحت گردشگران و همچنین جذب گردشگران در نواحی روستایی صورت می‌گیرد، اطلاق می‌شود و می‌تواند شامل توریسم کشاورزی، توریسم مزرعه، توریسم طبیعی و توریسم فرهنگی شود توریسم روستایی نوعی توریسم است که علاوه بر آنکه مناطق روستایی و محیط پیرامون را در برمی‌گیرد، خدمت‌رسانی و سرویس‌دهی، همچنین عرضه کالا و خدمات به توریست‌ها را نیز شامل می‌شود و کلیه فعالیت‌های موجود در این صنعت را تحت پوشش قرار می‌دهد و دارای اشکال متنوع و مختلفی است (احمدپور، ۱۳۹۵؛ ۵).

- اهداف توریسم روستایی

یکی از مهمترین اهداف توریسم روستایی افزایش درآمد روستائیان و خانوارهای روستایی می‌باشد که جهت نیل به هدف برنامه‌ریزی لازم و ضروری می‌نماید (مکیان و منافیان، ۱۳۹۲؛ ۴). پیش از این در خصوص چگونگی افزایش درآمد روستائیان از طریق توریسم، توضیحاتی داده شد. یکی دیگر از اهداف توریسم روستایی، هدف آموزشی می‌باشد، به این ترتیب که یکسری آموزش‌های حرفه‌ای برای افراد درگیر در این صنعت عظیم، اعم از روستائیان و کارکنان نهادها، مؤسسات و سازمان‌های فعال را تدارک ببیند که البته با توجه به اصول توسعه پایدار، پایه‌ریزی و افراد را برای کارهای مدیریتی، آماده نماید، این امر علاوه بر اینکه موجب صرفه‌جویی در زمان و اعتبارات می‌شود، می‌تواند سبب افزایش تعداد توریست‌ها و گردشگران روستایی در هر سال نسبت به سال‌های قبل شده و به‌نوبه خود افزایش میزان درآمد خانوارهای روستایی (بعنوان مهم‌ترین هدف توریسم روستایی) را باعث گردد (Chin et al,2014,41). از دیگر اهداف توریسم روستایی می‌توان افزایش میزان مشارکت روستائیان در سیاست‌گذاری و سیاست‌سازی در زمینه‌هایی از قبیل فراهم کردن امکانات تفریحی و ورزشی، معرفی سیمای جغرافیایی و طبیعی محل و غیره را نام برد. همچنین قرار دادن اطلاعاتی از قبیل مشاغل، نهادها و مؤسسات درگیر در صنعت توریسم به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، در اختیار مردم از اهداف دیگر توریسم روستایی محسوب می‌شود

پینا^۱، چهار هدف کلی صنعت توریسم روستایی را به این شرح گزارش داده است:

۱. آموزش افراد برای خدمت در توریسم روستایی بر اساس اصول توسعه پایدار
۲. آماده کردن افراد برای تأسیس و مدیریت صنایع کوچک روستایی
۳. آماده کردن افراد برای مشارکت در تصمیم‌گیری در زمینه توسعه صنعت توریسم روستایی
۴. آموزش افراد در توسعه فرصت‌ها، فعالیت‌ها و تفریحات بر اساس اصول توسعه پایدار (Radac,2012,84).

- عوامل مؤثر در توسعه گردشگری روستایی

رونق گردشگری در گرو فراهم آمدن شرایط مناسب در دو قطب جغرافیایی و مراکز سکونتی است: مقصد (عرضه‌کننده امکانات گردشگری) و مبدأ (عرضه‌کننده تقاضاکنندگان گردشگری). به منظور فراهم آمدن شرایط مناسب تحقق موارد زیر نیاز است:

۱- در قطب عرضه‌کننده امکانات گردشگری (مقصدها)

- وجود جاذبه‌های گردشگری شامل جاذبه‌های طبیعی، آثار تاریخی و انسان‌ساخت
- وجود عناصر خدماتی برای گردشگران شامل هتل‌ها و مراکز اقامتی مختلف و آژانس‌های خدماتی گردشگری و کلیه مؤسسات و مراکز ارائه‌کننده به گردشگران
- تبلیغات مناسب و معرفی شایسته امکانات و جاذبه‌های گردشگری
- سیاست‌گذاری مناسب و سیستم اداری کارآمد (Williams, 2006, 92).

۲- در قطب عرضه‌کننده متقاضیان گردشگری (مولد گردشگر)

- بالاتر رفتن سطح درآمد و پس‌انداز مردم و فراهم شدن تسهیلات مالی جهت گردشگری
  - بالاتر رفتن سطح آگاهی مردم و ارتقاء فرهنگ گردش و سیاحت
  - وجود سیستم حمل‌ونقل مناسب در مبدأ
  - وجود مراکز ارائه‌کننده خدمات گردشگری (Woods, 2000, 47)
  - مهم‌ترین نتایج رونق گردشگری در مقصد به شرح زیر خواهد بود:
  - افزایش تعامل و تفاهم بین ملت‌های مبدأ و مقصد
  - لذت بردن گردشگران و ایجاد یک خاطره خوش برای آن‌ها
  - توسعه زیرساخت‌ها و کلیه عناصر مراکز خدماتی در مقصد
  - افزایش تعامل و تفاهم بین ملت‌های مبدأ و مقصد
  - حفاظت و ارتقاء کمی و کیفی جاذبه‌های گردشگری در مقصد (Holland, 2003, 65).
  - عناصر و اجزای تشکیل‌دهنده گردشگری روستایی
- گردشگری مانند هر موضوع چند بعدی دیگر، یک سیستم می‌باشد. به تبع این خصیصه و اینکه هر سیستم از اجزایی تشکیل می‌شود، گردشگری نیز عناصر و اجزایی دارد که با ترکیب یکدیگر یک کلیت را به وجود می‌آورند. درک درست هر سیستم به شناخت اجزای سیستم و کلیت آن، هر دو نیازمند است. اینسکیپ، دانش اجزای تشکیل‌دهنده توسعه گردشگری و ارتباطات بین آن‌ها را اساس درک برنامه‌ریزی گردشگری می‌داند و نظام گردشگری را شکل از عناصر زیر می‌داند:
- جاذبه‌ها و فعالیت‌های توریستی - مراکز اقامتی - تسهیلات و خدمات توریستی دیگر - تأسیسات و خدمات حمل‌ونقل - تأسیسات زیربنای دیگر - عناصر مؤسساتی

در منبعی دیگر آمده است، ترکیبی از فعالیت‌ها، خدمات و صنایع صنعت جهانگردی را تشکیل می‌دهند و ارکان اصلی آن عبارتند از: - منابع طبیعی - عوامل زیربنایی - تجهیزات و حمل و نقل - منابع فرهنگی و روحیه مهمان‌نوازی (مفیدی و دیگران، ۱۳۹۵: ۳۲).

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی- توسعه‌ای هست از حیث شیوه مطالعه توصیفی- تحلیلی و میدانی هست ابزار جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت اسنادی (مقاله، کتاب، مجله، وب‌سایت‌های اینترنتی و...) و پیمایشی (پرسشنامه و مشاهده) بوده است. در تحقیق حاضر از این روش برای آگاهی از نظرات صاحب‌نظران در زمینه مفاهیم و مسائل تئوریک در جهت مبانی نظری تحقیق و بررسی و آشنایی با سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری در مناطق روستایی، در مجموعه ده بالا شهرستان تفت مورد استفاده قرار گرفته است به صورتی که کلیه کتب، مقالات، طرح‌های پژوهشی، جزوات و ... که در این زمینه موجود بوده بررسی گردیده و مطالب مرتبط با تحقیق که در روند کار مؤثر بوده است استخراج گردیده است. در این پژوهش برای بررسی وضع موجود سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری در مجموعه ده بالا شهرستان تفت در آن‌ها از پرسش‌نامه استفاده گردیده است که پس از بررسی اولیه تصمیم بر آن شد که سه نوع پرسش‌نامه (ساکنان، گردشگران و مدیران) برای جمع‌آوری اطلاعات تهیه شود. پرسش‌نامه مورد استفاده جهت گردآوری اطلاعات، دارای ویژگی خاصی است که با توجه به سؤالات و موضوع مورد مطالعه طراحی شده است لذا طرح سؤالات بر اساس متغیرهای مستقل و وابسته در رابطه با شاخص‌های مورد نظر جهت رسیدن به اهداف تحقیق هست. برای سنجش روایی پرسش‌نامه‌ها، پس از تأیید اساتید راهنما و مشاور، پرسش‌نامه میان ۱۰ نفر از خبرگان تحقیق و متخصصین دخیل در توسعه روستایی توزیع شده و سرانجام، پس لحاظ کردن نکات مورد نظر این افراد، نسخه نهایی پرسش‌نامه‌ها به دست آمد. در این پژوهش برای بررسی پایایی تحقیق در فاصله زمانی ۲ هفته، آزمودنی‌ها دوباره تحت آزمون قرار گرفتند، سپس ضریب همبستگی بین نمرات؛ ۲ بار اجرای آزمون محاسبه گردید نتیجه محاسبات نشان می‌دهد که این ضریب ۰/۸۵۰ هست با توجه به اینکه این ضریب بین ۱- تا ۱ به دست آمده است و مثبت هست نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه است؛ بنابراین همسانی درونی مطلوب بین گویه‌های پرسش‌نامه‌ها به عنوان ابزار اصلی سنجش فرضیات تحقیق وجود دارد (جدول ۱). جامعه آماری این تحقیق دربرگیرنده سه گروه؛ خانوارهای ساکن در مجموعه روستاهای مورد مطالعه که بر اساس تقسیمات سیاسی و سرشماری سال ۱۳۹۵ در محدوده این شهرستان قرار بگیرند. گردشگران که از محیط روستاها مجموعه دیدن کرده‌اند که در اینجا مبدأ گردشگران در نظر گرفته نشده است مسئولین و مدیران که با مسائل گردشگری سطح روستاهای شهرستان سروکار دارند. در تحقیق حاضر جامعه آماری گروه سرپرستان خانوار ۱۰۰۰ نفر می‌باشند که حجم نمونه باید از بین آن‌ها انتخاب شوند. گفتنی است که براساس محاسبات انجام شده در مرحله پیش‌آزمون میزان انحراف معیار برابر با ۱۵، میزان دقت احتمالی مطلوب برابر با ۲ هست. بر اساس این فرمول تعداد نمونه ۱۷۷ نفر انتخاب شدند.

$$n = \frac{1000(1/96 \times 15)^2}{1000(2)^2 + (1/96 \times 15)^2} \rightarrow 177$$

فرمول (۱) فرمول کوکران

بر اساس این فرمول تعداد نمونه ۱۷۷ نفر انتخاب شده، اما محقق بمنظور افزایش کیفیت تعداد نمونه را ۱۸۰ نفر انتخاب نموده که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. با توجه به گستردگی حیطه کار دستگاه‌ها دولتی در امر گردشگری روستایی و مشغله کاری آن‌ها و دغدغه محقق در راستای عدم پاسخگویی به سؤالات که باعث طولانی شدن روند تحقیق می‌گردد تصمیم بران شد جهت سهولت کار و رسیدن به نتیجه نهایی، حجم نمونه برای گروه مدیران و مسئولان در سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و مدیران محلی (کارشناسان و مدیران شهرداری، فرمانداری، بخشدار، دهیاری و شوراهای اسلامی شهر و روستا) عدد ثابت ۱۰ در نظر گرفته شده است. برای گروه گردشگران به دلیل نبود آمار و اطلاعات رسمی دقیق و مدرن، با توجه به پیمایش محیطی صورت گرفته در سطح مجموعه روستایی مشخص شد که به صورت میانگین در روز ۵۰ گردشگر از محیط روستا بازدید می‌کنند در نتیجه محقق برای انجام این تحقیق عدد ثابت ۵۰ ملاک عمل قرار می‌دهد در جهت توزیع پرسشنامه‌ها در بین سرپرستان خانوارها از روش نمونه‌گیری احتمالی ساده از نوع منظم یا سیستماتیک استفاده گردید تا تمام سطوح روستا را مورد پوشش قرار داد و در خصوص نمونه‌های مدیران و گردشگران نیز به صورت مستقیم و حضوری عمل گردید. برای ترسیم نقشه‌ها از نرم‌افزارهای GIS و Arc بهره گرفته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه اصلی از نرم‌افزار SPSS در قالب آزمون χ^2 (خی دو) یک‌بعدی یا کای اسکوتر و آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول ۱- متغیرهای منتخب برای سنجش فرضیه‌های تحقیق به تفکیک مقیاس آزمونی

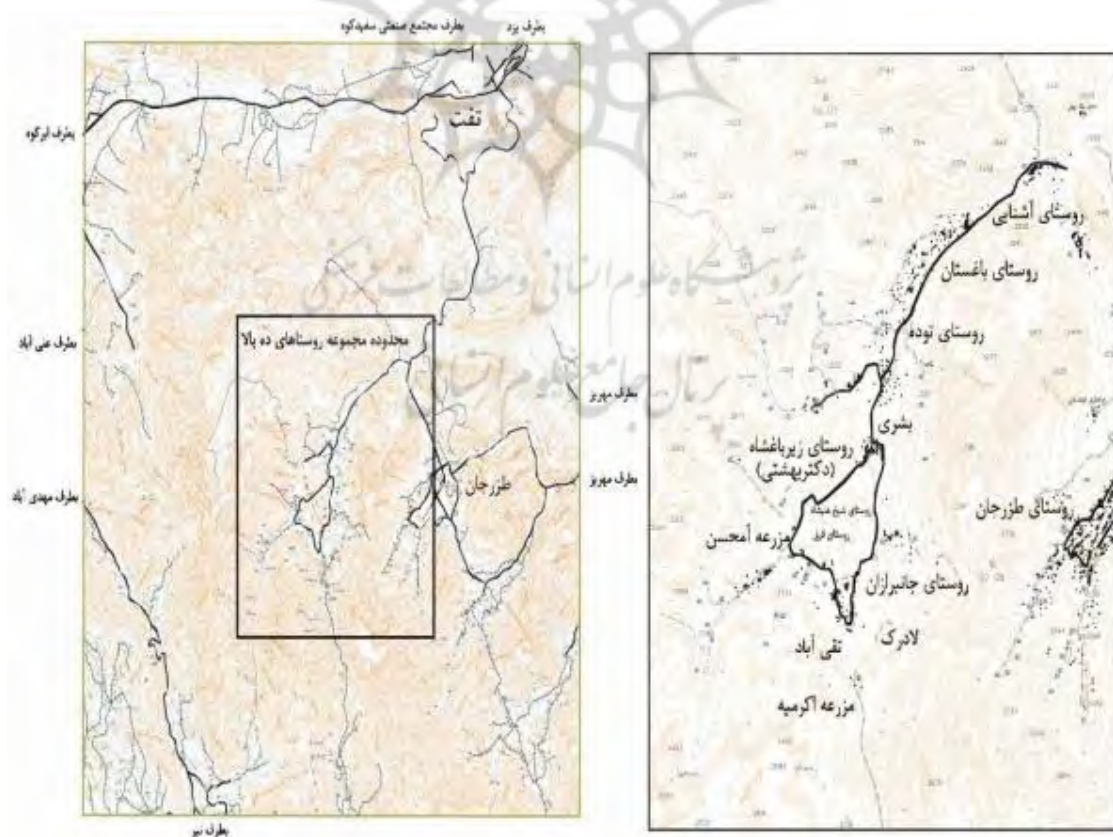
شاخص	متغیر	مقیاس	منبع	واحد تحلیل (کد نرم‌افزاری)
اقتصادی	برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	ابراهیم بای سلامی، ۱۳۹۵؛ رضایی قشقلافی و دیگران، ۱۳۹۵؛ خواجه نبی، ۱۳۹۵؛ گاز و دیگران، ۱۳۹۵؛ عالی و امیری، ۱۳۹۵؛	Egh1
	برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	علاالدین، ۱۳۹۵؛ احمد زاده، ۱۳۹۳؛ سلمانی و دیگران، ۱۳۹۵؛ راداک، ۲۰۱۲؛ هولمند، ۲۰۰۳؛	Egh2
	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع دستی در مجموعه روستایی مطالعه	Egh3
	برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسبکتیو اجتماعی / فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌های به‌کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	Egh4
اجتماعی / فرهنگی	برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	خواجه نبی، ۱۳۹۵؛ علاالدین، ۱۳۹۵؛ اشلی، ۲۰۰۰؛ احمد زاده، ۱۳۹۳؛ عائری، ۱۳۹۵؛ ژانگ، ۲۰۱۲؛ مکایان و منافیان، ۱۳۹۲؛ دشتی شفیعی، ۱۳۹۵؛ آنتوسسوا، ۲۰۱۳؛ نیکلیچ، ۲۰۱۲؛ ویلیام، ۲۰۰۶؛ وود، ۲۰۰۰؛	Soc1
	برنامه‌ها و سیاست‌های جلب مشارکت‌های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	Soc2
	برنامه‌ها و سیاست‌های بهبود کمی و کیفی وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی به مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط زیست در مجموعه روستایی مطالعه	Soc3
	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرنه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	جلالی و دیگران، ۱۳۹۵؛ مفیدی و دیگران، ۱۳۹۵؛ حکم‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۵؛ احمد زاده، ۱۳۹۳؛ خلیل طهماسی، ۱۳۹۵؛ اسزایو، ۲۰۰۵؛ سیلیگناکیس، ۲۰۰۲؛	Soc4
زیست محیطی / کالبدی	برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط زیست در مجموعه روستایی مطالعه	Zis1
	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرنه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	جلالی و دیگران، ۱۳۹۵؛ مفیدی و دیگران، ۱۳۹۵؛ حکم‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۵؛ احمد زاده، ۱۳۹۳؛ خلیل طهماسی، ۱۳۹۵؛ اسزایو، ۲۰۰۵؛ سیلیگناکیس، ۲۰۰۲؛	Zis2
	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط زیست در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرنه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه	Zis3
	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرنه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مطالعه	ترتیبی	جلالی و دیگران، ۱۳۹۵؛ مفیدی و دیگران، ۱۳۹۵؛ حکم‌آبادی و دیگران، ۱۳۹۵؛ احمد زاده، ۱۳۹۳؛ خلیل طهماسی، ۱۳۹۵؛ اسزایو، ۲۰۰۵؛ سیلیگناکیس، ۲۰۰۲؛	Zis4

معرفی منطقه مورد مطالعه

استان یزد با مساحت حدود ۱۳۱۵۷۵ کیلومتر مربع در قسمت مرکزی فلات ایران قرار دارد. این استان در ۲۹ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۷ دقیقه عرض شمالی و ۵۲ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۵۸ درجه و ۱۶ دقیقه طول شرقی واقع شده است و در برگیرنده نامناسب‌ترین عوامل طبیعی غالب بر فلات مرکزی ایران است. استان یزد طبق آخرین تغییرات تقسیمات کشوری در سال ۱۳۸۳ دارای ۱۰ شهرستان، ۲۳ شهر، ۲۰ بخش و ۵۱ دهستان می‌باشد. از مهمترین شهرستان‌های موجود در استان یزد، شهرستان تفت می‌باشد. شهرستان تفت از نظر تقسیمات سیاسی به دو بخش و دو دهستان تقسیم می‌گردد که به شرح زیر می‌باشد: بخش مرکزی به مرکزیت تفت و دهستان‌های پیشکوه، شیرکوه، ده بالا، نصر آباد و دهشیر. بخش نیر به مرکزیت شهر نیر و دهستان‌های بناد کوک، زردین، سخوید، گاریزات و کهدوئیه.

شهرستان تفت با وسعت ۵۹۴۸ کیلومتر مربع در جنوب غربی استان یزد قرار دارد از لحاظ مختصات جغرافیایی این شهرستان بین ۱۶°۵۳ تا ۱۸°۵۴ طول شرقی و ۵۸°۳۰ تا ۵۶°۳۱ عرض شمالی واقع شده است. مجموعه روستاهای ده بالا شامل ۸ روستای به ثبت رسیده آشنایی، باغستان، توده، جانبرازان، آمحسن، قرق، زیرباغشاه (دکتر بهشتی)، شیخ علیشاه، که از نظر تقسیمات سیاسی به عنوان یکی از روستاهای دهستان شیرکوه به مرکزیت روستای طرزجان هست که از توابع بخش مرکزی، شهرستان تفت استان یزد هست (معاونت برنامه‌ریزی استانداری یزد، ۱۳۹۰).

شکل ۱- نقشه موقعیت مجموعه روستای ده بالا

شکل ۲- جاذبه‌های گردشگری مجموعه روستایی ده بالا

یافته‌ها

- آزمون فرضیه اول

فرض تحقق (H_1): بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اقتصادی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود ندارد

فرض صفر (H_0): بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اقتصادی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد

برای آزمون این فرضیه از آزمون معنی‌داری کای اسکوئر استفاده شده است، نتایج به دست آمده به شرح زیر توضیح داده می‌شود:

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون کای اسکوئر با استفاده از آزمون کای اسکوئر از دیدگاه سرپرستان نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معنی‌داری به دست آمده (sig) کمتر از آلفای تحقیق (۰/۰۵) و در سطح ۹۹ درصد هست، پس نتیجه کلی این است سیاست‌گذاری‌های اقتصادی باعث پررنگ بودن نقش گردشگری در ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم نشده است و نتوانسته از گرایش غالب مردم به استفاده اختصاصی از پتانسیل‌های موجود جلوگیری به عمل آورد. از سوی دیگر سرپرستان اعلام کرده‌اند که سیاست‌گذاری‌های اقتصادی نتوانسته سرمایه‌گذاری بخش دولتی یا خصوصی را این مجموعه تقویت کند و باعث شکاف عمیق منطقه‌ای در خصوص تخصیص اعتبارت شده است.

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون کای اسکوئر با استفاده از آزمون کای اسکوئر از دیدگاه گردشگران نیز نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معنی‌داری به دست آمده (sig) کمتر از آلفای تحقیق (۰/۰۵) و در سطح ۹۹ درصد هست در نتیجه خروجی آزمون در این قسمت نیز با قسمت سرپرستان یکسان و از لحاظ آماری دارای مشابهت هست.

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون کای اسکوئر با استفاده از آزمون کای اسکوئر از دیدگاه مدیران و مسئولین نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد

سنجش، سطح معنی‌داری به دست آمده (sig) بزرگ‌تر از آلفای تحقیق (۰/۰۵) هست و عدم معناداری را نشان می‌دهد. در نتیجه از دیدگاه مدیران و مسئولین سیاست‌گذاری‌های اقتصادی باعث پررنگ بودن نقش گردشگری در ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم شده است و توانسته از گرایش غالب مردم به استفاده اختصاصی از پتانسیل‌های موجود جلوگیری به عمل آورد؛ و همچنین توانسته سرمایه‌گذاری بخش دولتی یا خصوصی را در این مجموعه تقویت کند و شکاف عمیق منطقه‌ای در خصوص تخصیص اعتبارات را از بین برده است.

این در حالی است که دیدگاه سرپرستان و گردشگران خلاف این ادعا را تأیید کرده است. پس بنابراین از سه گروه مورد پرسش دو گروه بر عدم معناداری یا تأثیر کم سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی اذعان داشته‌اند. با توجه به اینکه از ۴ متغیر مورد سنجش برای فرضیه اول از دیدگاه سرپرستان، گردشگران و مدیران هر ۴ متغیر معناداری تا سطح ۰/۹۹ درصد را نشان می‌دهد بنابراین فرضیه H_0 رد می‌شود و در نتیجه فرض H_1 مبنی بر اینکه بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اقتصادی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد تأیید می‌گردد.

جدول ۲- بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی ده بالا با استفاده از آزمون کای اسکوئر

متغیر	حجم نمونه	کای اسکوئر	درجه آزادی	معناداری	نتیجه تأثیرگذاری	
					مثبت	منفی
سرپرستان خانوار						
برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۷۴/۲۷۸	۴	۰/۰۰۰ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۶۹/۳۸۹	۴	۰/۰۰۰ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۷۹/۰۵۶	۴	۰/۰۰۰ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع‌دستی در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۲۹/۳۳۳	۴	۰/۰۰۰ (**)	*	
گردشگران						
برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۵۰	۱۹/۴۰۰	۴	۰/۰۰۱ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۵۰	۱۷/۶۰۰	۴	۰/۰۰۱ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه	۵۰	۱۶/۴۰۰	۴	۰/۰۰۳ (**)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع‌دستی در مجموعه روستایی مطالعه	۵۰	۸/۶۰۰	۴	۰/۰۷۲ (**)	*	
مدیران و مسئولین						
برنامه‌ها و سیاست‌های ایجاد درآمد و اشتغال مستقیم و غیرمستقیم از گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۱۰	۰/۲۸۶	۲	۰/۸۶۷ (ns)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های تشویقی برای جذب سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در جهت تقویت گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۱۰	۱/۲۸۶	۱	۰/۲۵۷ (ns)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت تخصیص اعتبارات برای بهبود کمی و کیفی زیرساخت‌های در مجموعه روستایی مطالعه	۱۰	۰/۲۸۶	۲	۰/۸۶۷ (ns)	*	
برنامه‌ها و سیاست‌ها در جهت تقویت بازار محلی روستایی در بخش کشاورزی و صنایع‌دستی در مجموعه روستایی مطالعه	۱۰	۰/۴۲۹	۳	۰/۹۳۴ (ns)	*	

(**) معناداری یا تأثیرگذاری متغیر (ns) عدم معناداری یا تأثیرگذاری متغیر منبع، اوت پوت نرم‌افزار SPSS بر اساس یافته‌های میدانی ۱۳۹۶

- آزمون فرضیه دوم

فرض تحقق (H₁): بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود ندارد

فرض صفر (H₀): بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد

برای آزمون این فرضیه از آزمون معنی‌داری t تک نمونه‌ای مستقل استفاده شده است، نتایج به دست آمده به شرح زیر توضیح داده می‌شود:

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اجتماعی و فرهنگی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه سرپرستان نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد را نشان می‌دهد.

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اجتماعی و فرهنگی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه گردشگران نیز نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد است

❖ بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اجتماعی و فرهنگی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه مدیران و مسئولین نیز نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد است.

با توجه به اینکه از ۴ متغیر مورد سنجش برای فرضیه اول از دیدگاه سرپرستان، گردشگران و مدیران هر ۴ متغیر معناداری تا سطح ۹۹٪ درصد را نشان می‌دهد بنابراین فرضیه H₀ رد می‌شود و در نتیجه فرض H₁ مبنی بر بین سیاست‌گذاری‌های توسعه گردشگری و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی توسعه در مجموعه روستایی ده بالا رابطه معناداری وجود دارد. تأیید می‌گردد.

جدول ۳- بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در عمران و توسعه گردشگری

مجموعه روستایی ده بالا با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل

متغیر	حجم نمونه	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	معناداری	نتیجه تأثیرگذاری	
					مثبت	منفی
سرپرستان خانوار						
برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی / فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۳۷/۸۱۳	۳/۴۲۲	(*)۰/۰۰۰	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های به‌کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۳۱/۸۱۴	۳/۲۲۲	(*)۰/۰۰۰	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های جلب مشارکت‌های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری	۱۸۰	۲۷/۴۶۸	۳/۶۵۵	(*)۰/۰۰۰	*	
برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه	۱۸۰	۴۱/۷۹۸	۳/۱۹۴	(*)۰/۰۰۰	*	
گردشگران						
برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی / فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه	۵۰	۱۸/۶۳۰	۳/۱۸۰	(*)۰/۰۰۰	*	

*	(**)/۰/۰۰۰	۳/۰۸۰	۱۵/۴۲۵	۵۰	برنامه‌ها و سیاست‌های به‌کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه
*	(**)/۰/۰۰۰	۳/۵۲۰	۱۳/۸۵۴	۵۰	برنامه‌ها و سیاست‌های جلب مشارکت‌های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری
*	(**)/۰/۰۰۰	۳/۰۶۰	۱۹/۷۹۴	۵۰	برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه
مدیران و مسئولین					
*	(**)/۰/۰۰۰	۳/۱۴۲	۹/۲۴۲	۷	برنامه‌ها و سیاست‌های انتخاب پرسپکتیو اجتماعی/ فرهنگی گردشگری مشخص در مجموعه روستایی مطالعه
*	(**)/۰/۰۰۲	۳/۲۸۵	۵/۱۰۱	۷	برنامه‌ها و سیاست‌های به‌کارگیری و استفاده از نیروی متخصص و آموزش‌دیده در جهت ارتقای ابعاد فرهنگی و اجتماعی گردشگری در مجموعه روستایی مطالعه
*	(**)/۰/۰۰۲	۳/۴۲۸	۵/۲۷۹	۷	برنامه‌ها و سیاست‌های جلب مشارکت‌های مردمی و استفاده از نیروهای بومی و محلی در راستای توسعه گردشگری
*	(**)/۰/۰۰۱	۳/۵۷۱	۶/۷۳	۷	برنامه‌ها و سیاست‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغات مفید و کارآمد در جهت جذب و ماندگاری گردشگران در مجموعه روستایی مطالعه

(**) معناداری یا تأثیرگذاری متغیر (ns) عدم معناداری یا تأثیرگذاری متغیر

منبع، اوت پوت نرم‌افزار SPSS بر اساس یافته‌های میدانی ۱۳۹۶

- آزمون فرضیه سوم

فرض تحقق (H₁): یکی از چالش‌های مهم در سیاست‌گذاری‌های توسعه روستایی چالش‌های زیست‌محیطی نیست.
فرض صفر (H₀): یکی از چالش‌های مهم در سیاست‌گذاری‌های توسعه روستایی چالش‌های زیست‌محیطی است.
 برای آزمون این فرضیه از آزمون معنی‌داری t تک نمونه‌ای مستقل استفاده شده است، نتایج به دست آمده به شرح زیر توضیح داده می‌شود:

❖ بررسی وجود چالش‌های زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه سرپرستان نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد را نشان می‌دهد.

❖ بررسی وجود چالش‌های زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه گردشگران نیز نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد است.

❖ بررسی وجود چالش‌های زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل از دیدگاه مدیران و مسئولین نیز نشان می‌دهد که از ۴ متغیر مورد سنجش، سطح معناداری هم چهار متغیر در سطح ۹۹ درصد است.

با توجه به جدول زیر و بر اساس اینکه از ۴ متغیر مورد سنجش برای فرضیه اول از دیدگاه سرپرستان، گردشگران و مدیران هر ۴ متغیر معناداری تا سطح ۹۹٪ درصد را نشان می‌دهد بنابراین فرضیه H₀ رد می‌شود و در نتیجه فرض H₁ مبنی بر اینکه یکی از چالش‌های مهم در سیاست‌گذاری‌های توسعه روستایی چالش‌های زیست‌محیطی است، تأیید می‌گردد. خروجی این آزمون از دیدگاه گروه‌های نمونه نشان می‌دهد که بررسی وجود چالش‌های زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی وجود دارد و میبایست سیاست‌گذاری‌های مطلوب جهت برطرف کردن این مشکلات تدوین و به مرحله اجرا برسد.

جدول ۴- بررسی تأثیر شاخص‌های سیاست‌گذاری زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری

مجموعه روستایی ده بالا با استفاده از آزمون t تک نمونه‌ای مستقل

نتیجه تأثیرگذاری	متغیر	حجم نمونه	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	معناداری	نتیجه تأثیرگذاری	
						مثبت	منفی
سرپرستان خانوار							
*	برنامه‌ها و سیاست‌های بهبود کمی و کیفی وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی به مجموعه روستایی مورد مطالعه	۱۸۰	۳۲/۷۹۶	۳/۱۹۴	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۱۸۰	۳۰/۸۵۱	۳/۳۴۴	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرانه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۱۸۰	۲۸/۸۳۱	۲/۹۱۶	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۱۸۰	۳۰/۹۸۱	۲/۹۹۴	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
گردشگران							
*	برنامه‌ها و سیاست‌های بهبود کمی و کیفی وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی به مجموعه روستایی مورد مطالعه	۵۰	۱۷/۹۲۰	۳/۲۸۰	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۵۰	۱۶/۱۱۵	۳/۳۸۰	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرانه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۵۰	۱۵/۴۴۱	۲/۹۴۰	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۵۰	۱۵/۲۸۲	۲/۹۶۰	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
مدیران و مسئولین							
*	برنامه‌ها و سیاست‌های بهبود کمی و کیفی وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی به مجموعه روستایی مورد مطالعه	۷	۸/۳۳۳	۳/۵۷۱	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های توزیع مناسب کاربری‌های خدماتی و پذیرایی و امکانات و تأسیسات گردشگری در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۷	۷/۸۱۳	۳/۲۸۵	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های در جهت سرانه و درصد کاربری‌های برجسته روستایی در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۷	۵/۳۶۵	۳/۲۳۰	(^{°°})۰/۰۰۰	*	
*	برنامه‌ها و سیاست‌های جلوگیری از تخریب مناظر طبیعی و ساخت‌وسازهای غیرمجاز و به تبع آن تخریب محیط‌زیست در مجموعه روستایی مورد مطالعه	۷	۴/۲۶۴	۳/۸۵۱	(^{°°})۰/۰۰۰	*	

(^{°°}) معناداری یا تأثیرگذاری متغیر (ns) عدم معناداری یا تأثیرگذاری متغیر

منبع، اوت پوت نرم‌افزار SPSS بر اساس یافته‌های میدانی ۱۳۹۶

تحلیل یافته‌ها

با توجه به اینکه امروزه گردشگری جزو بزرگترین و متنوع‌ترین صنایع در دنیا به حساب می‌آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیر بنایی می‌دانند. در سراسر دنیا به ویژه در کشورهای در حال توسعه و مناطقی که دیگر اشکال تولید بسادگی امکان پذیر نبوده و امکانات لازم برای جذب توریست وجود داشته و یا تونسته اند به وجود آورند، به توسعه صنعت گردشگری توجه زیادی مبذول شده است. این صنعت از طریق تأثیر بر درآمد ملی، اشتغال، تغییر قیمت‌ها و تراز بازرگانی ملی، اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد و پول و جمعیت را از مراکز تمرکز و ثقل صنعتی به سوی روستاها و نقاط طبیعی می‌کشاند و سبب می‌گردد تا پول و منافع اقتصادی در تمام سطوح جامعه به طور یکسان پراکنده شود.

نتایج آزمون فرضیه اول نشان می‌دهد یکی از ویژگی‌های بارز صنعت گردشگری، تأثیر مستقیم و غیرمستقیم این صنعت بر اشتغالزایی است که از دیدگاه گروه‌های نمونه در مجموعه روستایی ده بالا سیاست‌گذاری مناسبی در جهت اشتغال زایی چه بصورت مستقیم و چه بصورت غیر مستقیم وجود نداشته است این در حالی است با گسترش روزافزون مهاجرتهای روستایی، کاهش درآمد خانوارهای روستایی و افول کشاورزی روستایی، نیازی روزافزون به فعالیتی جایگزین و در عین حال مکمل برای کشاورزی، در نواحی روستایی، یکی از اساسی‌ترین راههای رویارویی با بیکاری، کمک به ایجاد فرصت‌های شغلی جدید از طریق گردشگری می‌باشد فعالیتی که عمده‌ترین، کارآترین، موثرترین و در نهایت اشتغالزاترین زیر بخش خدمات بازرگانی می‌باشد. دیگر متغیر مورد بررسی گرایش غالب مردم به استفاده اختصاصی از فضای روستا در قالب ویلا و باغهای خصوصی است که گروه‌های نمونه به خوبی اهمیت این متغیر را درک نموده‌اند و اشاره کرده‌اند که هیچگونه برنامه و سیاستی برای استفاده از این فضاهای خصوصی تا بحال صورت نگرفته است. دیگر متغیر مورد بررسی در بخش اقتصادی متغیر سرمایه‌گذاری توسط بخش دولتی یا خصوصی در منطقه روستایی ده بالا است که طبق یافته‌های تحقیق و آزمون مورد استفاده تاکنون هیچگونه سیاست مشخص در این خصوص در این منطقه تدوین نگردیده است این در حالی است که استفاده از سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی در مناطق گردشگری یکی از ارکان مهم رشد و توسعه اقتصادی و موفقیت پایدار این مناطق است. دستیابی به اهداف تعیین شده در مناطق گردشگری از جمله رشد جذب گردشگر و سرمایه‌گذار، رشد و توسعه اقتصادی، ایجاد اشتغال مولد و کسب درآمدهای ارزی در این مناطق امکان‌پذیر می‌باشد. بدین ترتیب افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی در بخش گردشگری می‌تواند از طریق افزایش سهم استان از تخصیص اعتبارات و تسهیلات ملی و استانی به منظور حمایت از بخش خصوصی در روند ایجاد و تکمیل تأسیسات گردشگری در قالب بنگاههای اقتصادی کوچک و زود بازده کارآفرین از اعتباراتی که منجر به افزایش مشارکت بخش خصوصی در ایجاد تأسیسات گردشگری و تزریق سرمایه به این بخش باشد، صورت گیرد؛ این در حالی است که یکی از سیاست‌های روستاهای هدف گردشگری تأمین اعتبارات لازم برای ایجاد تسهیلات و احداث زیرساخت‌های گردشگری در منطقه بوده است؛ که امروزه کمبود تخصیص اعتبار، مهم‌ترین چالش در حوزه و توسعه گردشگری در مجموعه روستایی مورد مطالعه می‌باشد

آزمون فرضیه دوم از دیدگاه گروه‌های نمونه نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و اجتماعی در منطقه مورد مطالعه ضعیف است و نتوانسته است پرسپکتیو اجتماعی / فرهنگی مشخص را در جهت توسعه و عمران گردشگری تدوین و اجرا نماید در مورد عدم وجود سیاست‌های اجتماعی / فرهنگی مشخص در جهت بهبود وضعیت موجود و ارتقای وضعیت گردشگری در منطقه مورد مطالعه، بزرگ‌ترین ضعف، نداشتن استراتژی و مدل مشخص برای برنامه‌ریزی در این خصوص است که این موضوع از دیدگاه گردشگران به خوبی بیان گردیده است. در خصوص متغیر دوم نیز گروه‌های نمونه بیان کرده‌اند که یکی از موانع بسیار مهم در گسترش سیاست‌های توسعه و عمران گردشگری در منطقه مورد مطالعه، عدم وجود زیرساخت‌ها و بسترهای مناسب است که یکی از این زیرساخت‌ها، وجود نیروی انسانی متخصص و آموزش‌دیده در گردشگری است. این در حالی است که اگر به امر آموزش به شکل تخصصی و حرفه‌ای پرداخته شود، این امر منجر به برنامه‌ریزی صحیح، سرمایه‌گذاری‌های مناسب و استفاده بهینه از

پتانسیل‌های این صنعت خواهد شد. در خصوص متغیر سوم از قسمت اجتماعی و فرهنگی یعنی فرهنگ سنتی و محلی مردم بومی نیز گروه‌های نمونه بیان کرده‌اند که هیچ‌گونه سیاست مشخصی در خصوص این متغیر وجود ندارد. از آنجایی که مجموعه روستایی ده بالا مطرح‌ترین روستای گردشگری استان یزد در حوزه گردشگری است که در شهرستان تفت در قسمت دامنه کوه شیرکوه واقع شده است. برای وضع و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ها در راستای جایگزین نمودن توسعه و عمران گردشگری می‌بایست ارزش‌ها و اعتقادات یعنی فرهنگ سنتی و محلی مردم بومی نیز در سیاست‌ها لحاظ شود که طبق بررسی‌های انجام شده در این خصوص نیز اقدام چشمگیری انجام نشده است. در خصوص متغیر چهارم از قسمت اجتماعی و فرهنگی یعنی ضعف در اطلاع‌رسانی و تبلیغات نیز گروه‌های نمونه طبق جدول ۴ بیان کرده‌اند که سیاست‌گذاری در خصوص این متغیر نیز ضعیف بوده است اگرچه اقداماتی در این خصوص شکل گرفته است اما به دلیل پیوسته نبودن مفید واقع نشده است این در صورتی است که تبلیغات یکی از مؤثرترین وسایلی است که می‌توان به وسیله آن گردشگران را جذب کرد با وجود توانمندی‌های مجموعه روستایی در زمینه گردشگری، متأسفانه تاکنون نتوانسته است به جایگاه شایسته‌ای دست یابد شناخت ناکافی گردشگران به ویژه گردشگران نا آشنا از وجود جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی، هنری، صنایع دستی، جاذبه‌های طبیعی و انواع جاذبه‌های دیگر در پایین بودن میزان مسافرت آن‌ها به مجموعه روستایی ده بالا نقش مهمی دارد.

آزمون فرضیه سوم از دیدگاه گروه‌های نمونه نشان می‌دهد که بررسی وجود چالش‌های زیست‌محیطی در عمران و توسعه گردشگری مجموعه روستایی وجود دارد و میبایست سیاست‌گذاری‌های مطلوب جهت برطرف کردن این مشکلات تدوین و به مرحله اجرا برسد. وضعیت، کیفیت و امنیت شبکه دسترسی نقش مهمی در توسعه و عمران روستایی دارد و در مناطقی که دسترسی کمتری به سیستم حمل‌ونقل دارند، تنگناهای ساختاری زیادی در فرایند توسعه به وجود می‌آید، در این راستا سیاست‌گذاری و تأمین دسترسی به حمل‌ونقل یکی از مهم‌ترین راه‌ها در رسیدن به اهداف توسعه پایدار روستایی می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که از دیدگاه گروه‌های نمونه سیستم حمل‌ونقل در مجموعه روستایی کارایی مناسبی را مخصوص در ایام تعطیل ندارد. سیستم حمل‌ونقل در مجموعه روستایی شامل شبکه راه‌ها، وسایل نقلیه، پایانه و امکانات نگهداری و مکانیسم‌های تأسیساتی و کنترل و ... در وضعیت نامناسب قرار دارد که تا کنون سیاست مشخصی برای بهبود این وضعیت به صورت اصولی اتخاذ نگردیده است. دومین عنصری که در قسمت زیست‌محیطی مورد بررسی قرار گرفته است امکانات و تأسیسات گردشگری است. نتیجه محاسبات نشان می‌دهد که جاذبه‌های گردشگری روستای مورد مطالعه از قدرت جذب بالایی برای توسعه گردشگری منطقه جهت توسعه روستا برخوردار هستند ولی تأسیسات و زیرساخت‌های روستا در وضعیت مناسبی برای توسعه گردشگری نیستند فاصله خانوارها و گردشگران از تسهیلاتی مانند، دسترسی به آب، مراکز آموزشی، مراکز بهداشتی و ... باعث تحمیل هزینه‌های اضافی می‌شود از آنجایی که توسعه صنعت گردشگری در نواحی روستایی به عنوان یک استراتژی جدید توسط جوامع محلی، عوامل سیاسی و برنامه ریزان که به عنوان عوامل مهم اصلاح مناطق روستایی به شمار می‌آیند، می‌تواند نقش عمده‌ای در توسعه این نواحی داشته باشد لازم است که با برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های مناسب نسبت به تأمین و فراهم سازی امکانات و زیرساخت‌های مناسب در این روستاها در استان اقدام شود. سومین عنصر در قسمت زیست‌محیطی کاربری

اراضی و خصوصاً سطح و سرانه پارکینگ است نظر به این که تحلیل سطوح کمی و کیفی کاربری‌های روستایی به منظور استقرار و توزیع بهینه کاربری‌ها، براساس نیازهای ساکنین و دستیابی به راه‌حل‌های منطقی جهت رفع مشکلات موجود، اتخاذ می‌گردد. محاسبات و بررسی‌ها نشان می‌دهد که سرانه برخی از کاربری‌های موجود، متناسب با نیازهای اساسی جمعیت مجموعه روستایی ده بالا نمی‌باشد و استقرار مکانی - فضایی برخی از کاربری‌های این شهر نامناسب بوده و تأمین‌کننده نیازها نیست که از مهم‌ترین این کاربری‌ها در سطح مجموعه روستایی ده بالا کمبود سطح و سطوح پارکینگ است. چهارم عنصر مورد بررسی در قسمت زیست‌محیطی، متغیر عدم ساماندهی وضعیت زباله‌ها در سطح مجموعه روستایی ده بالا است از آنجایی توجه به محیط زیست روستا در فرایند برنامه‌ریزی توسعه روستایی برای مجموعه نظام مدیریت روستایی ضروری است. بدیهی است که محیط‌زیست عرصه روستاها یکی از مسائل اساسی است که نیازمند توجه ویژه در طراحی برنامه‌های ملی و منطقه‌ای است. حفاظت از محیط‌زیست یکی از وظایف اصلی نسل حال و آینده است. ولی امروزه تولید انبوه مواد زائد و جامد و پسماند روستایی ناشی از افزایش جمعیت و تغییر الگوی مصرف به خطر افتادن سلامت و بهداشت افراد روستاها منجر می‌شود یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده سلامت محیط زیست روستاها عدم جمع‌آوری اصولی و دفع غیر بهداشتی پسماندهای تولید شده در روستاست. به دلیل عدم فنس‌کشی و روباز بودن زباله‌های رها شده در محل، همچنین عبور خودروهای حمل زباله بدون روکش و توری، زباله‌ها در اراضی کشاورزی اطراف پراکنده شده‌اند. تقریباً تمام روستاهای مجموعه فاقد سیستم جمع‌آوری مکانیزه پسماند می‌باشند و زباله‌ها بصورت هفتگی توسط شرکت تعاونی دهیاران جمع‌آوری می‌باشد و یا اغلب با وسایلی نظیر فرغون و یا بصورت دستی به خارج از روستا حمل می‌شوند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با توجه به گسترش بیش از حد شهرهای کشور ما و افزایش مشکلات ناشی از شهرنشینی جدید و همچنین خالی شدن روستاها و سرازیر شدن جمعیت این سکونتگاه‌ها به شهرها باید چاره‌ای اندیشیده شود تا از این مسائل و مشکلات کاسته شود از این‌رو می‌توان گفت گردشگری روستایی پایدار می‌تواند با اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد وسیله مهمی در توسعه پایدار روستایی و جلوگیری از سرازیر شدن جمعیت روستاها به سوی شهرها باشد. امروزه بنا به دلایل مختلف به‌ویژه دخیل بودن عوامل متعدد و مختلف در امر گردشگری، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و علمی در این زمینه هست به عبارتی برنامه‌ریزی به عنوان فرایند همه‌جانبه می‌تواند نقش اساسی در تعیین جهات توسعه‌این فعالیت‌ها به شمار آید. از این‌رو برای توسعه‌این فعالیت و جذب گردشگر و توسعه گردشگری باید سیاست‌گذاری‌های کارا و با عملکرد بالا منطبق با شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست‌محیطی هر منطقه مدنظر قرار گیرد. از آنجایی که هدف این پژوهش بررسی نقش سیاست‌گذاری‌ها در توسعه و عمران در سطح روستای مورد مطالعه بود سه فرضیه در جهت اعتباربخشی به مطالعات نظری و پیمایشی طراحی گردید و تحقیق، فرآیند خود را طی کرد که نتایج حاصل از جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسش‌نامه و پردازش با آزمون‌های تی تست تک نمونه‌ای و کای اسکور نشان داد که از دیدگاه ساکنان، گردشگران و مدیران سیاست‌گذاری‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی می‌تواند نقش پررنگی در توسعه و عمران مجموعه روستایی ده بالا داشته باشد این در

حالی است که در وضع موجود این سیاست‌گذاری‌ها ضعیف به نظر می‌رسد در نتیجه محقق با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها و بررسی سؤالات پرسش‌نامه و با در نظر گرفتن مشاهدات و مصاحبه، پیشنهاداتی را برای اجرای مفیدتر سیاست‌های گردشگری در توسعه و عمران در سطح روستاها و سازنده‌تر بودن اثرات آن‌ها مطرح کرده است؛

برنامه‌ها و سیاست‌های اقتصادی

➤ انطباق اصول و اساس سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌های اقتصادی توسعه و عمران گردشگری و ... با

سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در سطح استان یزد، شهرستان تفت و سپس مجموعه روستایی ده بالا

➤ ایجاد تمرکز در سیاست‌گذاری‌ها و راهبردها در سطح استان یزد و تفیظ اختیار نظارت و هماهنگی دستگاه‌های مرتبط با حوزه گردشگری روستایی بر امور صنعت گردشگری مجموعه روستایی ده بالا به یک سازمان یا نهاد مستقل همچون اداره کل میراث فرهنگی

➤ اعمال سیاست‌های تشویقی و صدور مجوزهای لازم به سهولت کافی توسط مدیران استانی در جهت ارتقای حضور بخش خصوصی در مباحث اقتصادی گردشگری در مجموعه روستایی ده بالا

➤ توسعه و عمران زیرساخت‌های اقتصادی گردشگری در مجموعه‌های روستاهای مورد نظر با افزایش سهم تخصیص اعتبارات استانی و ملی با مدیریت یکپارچه

➤ تدین برنامه‌های کاربردی توسط دستگاه‌ها متولی یا مشاوران طرف قرارداد آن‌ها برای افزایش گردشگری روستایی در استان یزد و منطقه مورد مطالعه و دستیابی به سهم مناسب از بازارهای جهانی برای این منطقه

➤ تشکیل کارگروه‌های گردشگری روستایی در سطح استان و شهرستان با حضور دستگاه‌های متولی و افراد متخصص جهت اجرایی شدن سیاست‌ها و برنامه‌های ابلاغی و هماهنگی در وظایف به صورت هر سه ماه یکبار و تشکیل جلسات محیطی در مجموعه روستایی ده بالا

➤ حمایت و تمهیدات دولت به منظور انجام سفرهای ارزان در فصول سال برای قشرهای متفاوت گردشگران و ایجاد کمپ‌های گردشگری روستایی مناسب و ارزان شناسایی شده در روستاهای مورد نظر

برنامه‌ها و سیاست‌های اجتماعی و فرهنگی

➤ استفاده از نظام سلسله مراتبی خدماتی یزد-تفت-طرزجان برای بهبود خدمات در مجموعه‌های روستایی ده بالا و توسعه و گسترش این نظام به درون محلات

➤ بهره‌گیری از ارتباطات برای جذب گردشگران و توسعه زیرساخت‌های لازم به منظور راه‌اندازی دفاتر فناوری ارتباطات و اطلاعات در مجموعه روستاهای گردشگری ده بالا با هدف ارائه خدمات به گردشگران

➤ اتخاذ تدابیری مناسب برای حمایت از شرکت‌های حقیقی و حقوقی دانش‌بنیان و کارآفرین در جهت توسعه شاخص‌های اجتماعی و فرهنگ در منطقه روستایی هدف گردشگری مورد مطالعه

➤ ارتقای شاخص‌های کمی و کیفی در خصوص امکانات بهداشتی-درمانی-اداری و ... در مجموعه روستایی ده بالا و روستاهای تابعه آن با شعاع عملکرد مناسب با هدف توسعه و عمران بخش گردشگری

- تهیه گزارش‌ها توجیهی به صورت مصور یا تصویری برای اقدام مؤثر توسط سازمان ایران‌گردی و جهانگردی در خصوص ارتقای کمی و کیفی آژانس‌های و سازمان صدا و سیما در معرفی این منطقه
- تقویت و ارتقای شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی گردشگری از طریق گروه‌های تخصصی در سطح ملی هماهنگ با فرهنگ بومی مردم منطقه مورد مطالعه
- ایجاد زمینه‌های استفاده از همکاری و مشارکت و حضور نیروی انسانی بومی و آماده به کار برای خدمات گردشگری مردم منطقه برای بهبود صنعت توریسم

برنامه‌ها و سیاست‌های زیست‌محیطی

- تدوین سند چشم‌انداز وضعیت زیست‌محیطی مجموعه روستایی ده بالا و ارتقای شاخص‌های گردشگری آن (با توجه به پتانسیل‌های بالقوه) متناسب با اهداف آمایش سرزمین در سطح استان
- تهیه سیاست‌گذاری‌های اکولوژیکی و زیست‌محیطی در سطح شهرستان تفت و مجموعه روستایی ده بالا و اختصاص سرمایه جهت اجرای آن در جهت تقویت پتانسیل و قابلیت گردشگری مجموعه
- بهبود فرآیند و روند واگذاری زمین به‌منظور حمایت از طرح‌های تولیدی هماهنگ با محیط‌زیست در سطح روستاهای مجموعه ده بالا و اعمال مشوق‌های مناسب
- ایجاد خانه و کاشانه (بوم‌گردی) و مراکز اقامتی مناسب زیست‌محیط و حمایت‌های تشویقی و مالی به‌منظور ماندگاری در سطح روستاهای مورد مطالعه
- تهیه سند مصوب زیست‌محیطی شهرستان تفت با تأکید بر اولویت دادن به شناسایی شاخص‌های زیست‌محیطی و اکولوژیکی مجموعه‌های روستایی گردشگری بخصوص مجموعه روستایی ده بالا
- شناسایی مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست در مجموعه روستایی ده بالا تهیه و طرح‌های حفاظتی برآنها با در نظر گرفتن حضور گردشگران داخل و خارجی در محیط روستاها
- اتخاذ رویکرد مشارکتی برای پیوند دادن سایر جاذبه‌های گردشگری روستاهای موجود در مجموعه گردشگری ده بالا با شرایط زیست‌محیطی آن و در نتیجه افزایش زمان ماندگاری گردشگران و جذب تعداد بیشتری از گردشگران و از فواصل دورتر
- بررسی و معرفی قابلیت، جذابیت‌ها، حساسیت‌ها و محدودیت‌های زیست‌محیطی موجود در منطقه و تهیه و ارائه گزارش ارزیابی اجمالی برای حضور گردشگران در منطقه

منابع

- ابراهیم بای سلامی، غلامحیدر (۱۳۹۵)، معنویت و مبانی فرهنگ حلال در سیاست‌گذاری گردشگری، سمینار علمی جایگاه گردشگری در اقتصاد مقاومتی، تهران، انجمن علمی گردشگری ایران، دانشگاه علم و فرهنگ.
- احمدزاده، رسول؛ علیرضا سلیمانی و رحمان شریفیان (۱۳۹۳)، سیاست‌های دولت و نقش آن در توسعه گردشگری روستایی، اولین کنفرانس ملی کشاورزی و توسعه، تهران، موسسه ناریکیش.
- احمدپور، خسرو (۱۳۹۵)، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری موزه میراث روستایی گیلان (با استفاده از الگوی تحلیلی سوات)، دومین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی ایران، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.

- رضایی قشلاقی، علیرضا و کامران نوری (۱۳۹۵)، نقش گردشگری در توسعه روستایی شهرستان صحنه، اولین کنفرانس ملی علوم جغرافیا، اردبیل، موسسه حامیان زیست اندیش محیط آرمانی.
- رضوانی محمدرضا، رمضان زاده لسبویی مهدی و خراسانی محمد امین (۱۳۹۱)، توسعه گردشگری روستایی محلی گرایبی و تغییرات فرهنگی، ترجمه، انتشارات مهکامه، چاپ اول. تهران.
- زائری، هاجر و بهمن خسروی پور (۱۳۹۵)، نقش گردشگری در توسعه روستایی، دومین کنگره سراسری در مسیر توسعه علوم کشاورزی و منابع طبیعی، گرگان، گروه آموزش و پژوهش شرکت مهندسی باروگستر پارس، دانشگاه فرهنگیان استان گلستان.
- دشتی شفیعی، علی؛ رقیه فتحی و علیرضا امیری (۱۳۹۵)، تحلیل صنعت گردشگری و نقش آن در توسعه پایدار روستایی، سومین کنفرانس علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- خواجه نبی فهیمه (۱۳۹۵)، ارزیابی اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی گردشگری در توسعه مناطق روستایی، سومین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد سبز، بابلسر، شرکت پژوهشی صنعتی طرود شمال.
- خلیل طهماسبی، محمدرضا و اسماعیل جهانبخش (۱۳۹۵)، بررسی بعد جامعه شناختی صنعت گردشگری در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی: روستاها و مناطق عشایری گردشگری شهرستان لردگان، اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، قم، دبیرخانه دائمی کنفرانس.
- سلمانی، ام البنین؛ فرخنده صیادی و اکبر رسول زاده (۱۳۹۴)، گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه روستایی (مطالعه موردی روستای لایزنگان شهرستان داراب)، اولین کنفرانس بین‌المللی علوم جغرافیایی، شیراز، موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی.
- کلانتری خلیل (۱۳۸۲)، پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی، انتشارات شریف، تهران.
- گازا، مریم؛ نغمه صاحبی و سپیده آشفته پورلیلاکوهی (۱۳۹۵)، نقش توسعه و عمران روستایی روستاهای ساحلی گردشگری، اولین کنفرانس ملی علوم جغرافیا، اردبیل، موسسه حامیان زیست اندیش محیط آرمانی.
- عالی، حسین و پریسا امیری (۱۳۹۵)، اثرات گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی (نمونه موردی: روستا سیاوشان)، سومین کنفرانس علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- علاالدین، فریده (۱۳۹۴)، گردشگری روستایی و نقش آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، اولین کنفرانس بین‌المللی علوم جغرافیایی، شیراز، موسسه عالی علوم خوارزمی.
- مفیدی شمیرانی، سید مجید و سیده فائزه افتخاری (۱۳۹۵)، گردشگری و نقش آن در توسعه پایدار روستایی، اولین کنفرانس بین‌المللی و سومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار، مشهد، موسسه بین‌المللی معماری، شهرسازی مهراز شهر.
- مکیان سارا سادات و منافیان سارا (۱۳۹۲)، ضرورت سیاست‌گذاری پایدار گردشگری و موانع اجرای موفق آن، اولین همایش ملی مدیریت گردشگری، طبیعت گردی و جغرافیا، دانشکده شهید مفتح، همدان.
- منصورفر کریم (۱۳۸۷)، روش‌های پیشرفته آماری، چاپ دوم، انتشارات دانشگاه تهران.
- مؤمنی منصور (۱۳۸۶)، تحلیل‌های آماری با استفاده از نرم‌افزار SPSS، انتشارات کتاب نو، تهران.
- نخدری مقدم، محبوبه؛ حسین دوستی مقدم؛ حبیب الله سارانی و مریم احمدی زاده، (۱۳۹۵) ارزیابی نقش گردشگری در توسعه اقتصادی و اجتماعی روستایی (مطالعه موردی: روستای قلعه نو، دشت سیستان)، سومین کنفرانس علمی پژوهشی افق‌های نوین در علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی معماری و شهرسازی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- Ashley, Caroline (2000), the Impacts of Tourism on Rural Livelihoods, Available: www.odi.org.uk/publications/wp128.
- Anderson, E. Bakir, A. & Wickens, E. (2015). Rural tourism development in Connemara, Ireland. *Tourism Planning and Development*, 12, 73-86.

- Antosova, Gabriela (2013), Multidisciplinary determinants of cultural rural development, Electronic International Interdisciplinary Conference, September, No. 2-Issues 6.
- Chin, C.H. Lo, M.C., Sougan, P. & Nair, V. (2014) Rural Tourism Destination Competitiveness: A Study on Annah Rais Longhouse Homestay, Sarawak, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 144, PP. 35-44.
- Nikolich, R, Stefanovich, V. Azemovich, N. (2012), Economic Valorization of Rural Tourism (Suva Planina A Mountain in South Eastern Serbia), Economics Management Information Technology, Vol. 1, No.2.
- Radac, A.B. Csozsz, I. Iulianamerce, I. Matias, C.C & Dobra, C.I. (2012), The benefits of rural tourism. In sustainable rural development, International Scientific Symposium, Timisoara, Romania, 14(4), 369-372.
- Zhang, XueMing. (2012), Research on the Development Strategies of Rural Tourism in Suzhou based on SWOT analysis. Vol 16, 1295- 1299,
- Woods, Mike, (2000), Diversifying the rural economy: Tourism development, Available: srdc.msstate.edu/publications/woods.pdf 20_
- WTO (1994) National and Regional Tourism Planning: Methodologies and Case Studies, London: World Tourism Organization and Routledge.
- Holland J. Burian M. and Dixey L. (2003), Tourism in Poor Rural Areas, Diversifying the Product and Expanding the Benefits in Rural, Paper No.
- Szabo, Bernadett, (2005), Rural Tourism as Alternative Income source for Rural Areas along the Hortobágy, Der ländliche Tourismus als alternative Einkommensmöglichkeit auf dem Lande bei Hortobágy.
- Sillignakis, K.S. (2002), Rural Tourism: An opportunity for sustainable development of rural areas (www.sillignakis.com).
- Williams, Alistair, (2006), Tourism Hospitality Marketing: Fantasy, Feeling and Fun, International Journal of Contemporary Hospitality Management, 18 (6), 482-491.